

V. Chov romney aneb jak bačovat

Ovčácké pomůcky

Podle veterinárního zákona má mít ovčák pomůcky pro utracení zvířete, aby netrpělo. Nevím, co by si o této povinnosti mysleli ovce. Pomůcky mám (omračovací pistole a nůž), zatím jsem je nepoužil, ale veterinární kontrole jsem je ukazoval. Myslím, že by stačilo, kdyby byly někde u souseda. Je ovšem potřeba počítat s možností porážení zvířete, pokud se nedaří léčba, nebo nemá smysl (pokročilý zánět vemene).

Pomůcky, které považuji za užitečné:

- kleště na navěšení ušních známek
- dezinfekci na drobné rány, zástřihy atd.
- dehtový sprej na odrazení much od ran a na ošetření paznehtů (např. Kubatol) – lze využít i pro odpuzení lišky od jehňat
- kleště na paznehty
- nůžky na zkrácení vlny (lze pořídit speciální prohnuté, kterými se lépe vystříhá okolí ranky, ale postačují i obyčejné kovové nůžky na textil)
- dalekohled
- zápisník
- barvy na označení – využijete pro značení ovcí při odčervování, třídění, nebo na zvýraznění problémové ovce či jehněte kvůli snadnému pozorování (nejlépe „vosková“ v tubě, vypratelná z vlny – např. Raidex)
- provaz s obojkem na uvázání ovce – např. čeká-li na veterináře nebo na odvoz, a také nestojí-li jehňatům (viz níže)
- pomůcky pro chycení ovce – ne vždy je vhodné zvířata tlačit do chytačky, a i když většina chovatelů si vystačí s rukama a nohama, použití pomůcek považuji za usnadňující – (a) je možné zakoupit ovčácký hák na zachycení zadní nohy, (b) pro větší chov opěvuji laso (větší dosah, méně běhání, menší stres), ačkoliv jeho výběr (momentálně preferuji calf rope, 9,5", XS, 100% poly), nákup a nácvik stojí dost úsilí, (c) vyzkoušet je možné také síť, kterou dva lidé „stáhnou“ ovci do rohu, kde ji chytí rukama či hákem
- drenčer nebo stříkačky na dávkování odčervovacího přípravku

Krmení

O napájení a lizech jsem psal již výše. Zde jen zopakuji, že ovce mají mít stálý přístup k soli, vhodnému minerálnímu lizu a k nezavádné, nejlépe proudící, vodě. Dostatek vody je zvláště důležitý v době laktace a při krmení senem.

Kromě vody, soli a lizu krmíme romney pouze objemným krmivem – pastvou a senem. Ovce je nutné chránit před krmením pečivem – zejména čerstvým či plesnivým. Může vést až k úhynu. Příkrmování obilím či jinými krmivy není potřebné. Chovatelsky není žádoucí a může být i škodlivé (tloustnutí, poruchy trávení).

Pastva by neměla být přerostlá ani přestárlá. Ovce nejraději okusují pastvinu ve výšce 5 až 15 cm nad zemí. Střídání pastvin není nezbytné, pokud dokáží dorůst – ovce se po pastvině pohybují a dojdou si na méně spasená místa. V případě potřeby je možné pastvu zmladit seseknutím na 10-15 cm. Výbornou pastvou je také tráva otavící po senoseči. Je třeba ji nechat asi dva týdny obrůst, než se umožní vstup ovcím. Více viz kapitoly Velikost stáda a Organizační uspořádání pastvin.

Seno na příkrm a na zimu musí být kvalitně usušené na louce či pastvině (tedy travní – více viz Nákup sena na zimu). Při podávání by nemělo být plesnivé. Nekvalitní svrchní vrstvu balíků je případně možné „odloupnout“.

Někteří chovatelé využívají i senáž. Její správná výroba je však náročná na zkušenosti a krmení nese rizika. Déle otevřená senáž plesniví a produkty těchto plísní mohou vyvolat potraty či výhřezy. Zplesnivět může i balík senáže poškozený zajíci či hlodavci. Často bývá plesnivé jen jádro, což může ujít pozornosti. Nutriční vhodnost senáže v různých stádiích březosti ovcí je sporná. Nemůže být výhradním krmivem. I samotná manipulace se senáží má svá pravidla a není snadná (balíkem rukama ani nepohnete). Bez potřebných zkušeností senáž na zimu nedoporučuji – seno je mnohem snadnější, přirozenější a nerizikové.

Skladování sena na zimu

Špatným uskladněním se kvalitní seno může změnit na nekvalitní až nepoužitelné. Především je nutné vyhnout se jeho zapaření.

Bez seníku je nejsnadnější uskladnit balíky sena **volně položené** v řadě přímo na zimovišti. Balíky se přikládají čely k sobě s mezerou umožňující jejich snadné „vykulení“. Nedáváme je do těsné blízkosti ohrady, aby z nich ovce nepřeskakovaly mimo pastvinu. Nerovnáme jich více na sebe, protože styčné plochy jsou startovním místem plesnivění a hnití. Balíky by měly být v místě, kde profukuje. Jsou-li nad nimi stromy, přivrácená strana je vlhčí a více plesniví. Při krmení balík po straně rozřízneme do hloubky asi decimetru a odvalíme. Svrchní zašedlá vrstva se tak dostane na zem a zpřístupní se nezničený vnitřek. Síť odstraníme, aby neznečišťovala nadožerky. Nevýhodou tohoto způsobu je poměrně více odpadního sena a nadožerků, což zvyšuje spotřebu sena a ztěžuje jarní úklid. Vylepšením je podložení balíků na palety, kulánky či pneumatiky, takže se omezuje jejich hnití od půdy.

Časté je použití různých **plastových plachet**. Důležité je, aby nezpůsobovaly zapaření sena (tedy určitě ne průsvitný igelit). Nevhodné jsou také starší „vytrávené“ plachty, které propouštějí vodu. Balíky rovnáme do tvaru „stanu“, aby se na plachtě nedržela voda. Celý stoh je orientován po svahu, aby pod něj při dešti teklo co nejméně vody. Plachtu po stranách zatížíme pytli s pískem, cihlami, pneumatikami. Balíky sena obvykle pod plachtou zůstanou v poměrně dobrém stavu do zimy, v předjaří je však nezbytná častá kontrola, pokud přichází obleva a oteplení. Voda z tání zateče pod plachtu a prudké jarní slunko již při malém oteplení nad nulu může stoh proměnit v pařeníště. Během týdne tak může být kvalita sena výrazně zhoršena. Řešením je plachtu ze stohy nejpozději v březnu jednoduše sundat, protože plesnivění na vzduchu za chladného počasí postupuje jen pomalu skrz vrstvy balíků a ani během dvou měsíců se jejich stav zásadně nezhorší.

Relativní novinkou je použití speciálních poloprodyšných plachet z **netkaných textilií**. Jsou asi o 50-100% dražší než kvalitní plastové plachty a nejsou zatím k dostání ve velkém rozsahu velikostí, ale

mají vyšší životnost, což spolu s menšími ztrátami sena náklady vyrovná. Díky prodyšnosti dobře odolávají větru (takže se i snáz zajišťují), jsou lehčí a je vyloučeno srážení vlhkosti zespodu na plachtě a zapaření balíků. Seno pod nimi si zachovává kvalitu srovnatelnou se senem uskladněným v suchém seníku, povrch není plesnivý. Celý objem balíků zůstává vhodný ke krmení. K mírnému zhoršení dochází opět až nad jarem v souvislosti s oblevou (plesnivění styčných ploch balíků).

Uskladnění sena na stoze je náročnější na manipulaci a organizaci. Je-li stoh přímo na zimovišti (dostupný ovcím) počítejte s rizikem, že vyžerou spodní balíky a může na ně padnout balík shora. Proto je třeba po odebrání potřebných balíků stohu opět uzavřít tak, aby ovce k balíkům nemohly.

Sledování zdraví a pohody ovcí

Ovce nejsou stroje, reagují různě, a nenapiší vám číslo chybového hlášení. Když je něco špatně, málokdy existuje jednoduchá rada. Příčin bývá spojeno více. Stejně je to, když se daří – nelze ukázat na jednu věc.

Moje hlavní rada: pozorujte svoje ovce. Chovají se všechny normálně? Zdají se spokojené? Nebo naopak se některá zdá příliš vystrašená / poléhavá / pomalá? Je stádo klidné? Dodržuje zvyky, nebo najednou málo chodí? Chodí spolu, nebo některé ovce zůstávají stranou? Důležitým ukazatelem je trus: jsou to běžné bobky? Nevyskytují se v trusu stopy silnější parazitace (bílé články, červi, sliz)?

Samozřejmě z počátku budou zvířata po příjezdu na vaši pastvinu nervózní. Postupně se s ní seznámí a vytvoří si zvyklosti. Ve stádě si vytvoří hierarchii. Čím více je budete znát, tím snáze si všimnete odchylek od normálu, které vás mohou včas varovat – dříve než nastane skutečný problém. Občas je užitečné vzít k ovcím známé – někdy si něčeho zvláštního všimnou cizí oči snáze.

Domluvte si včas veterináře se zkušenostmi s ovcemi, abyste se měli s kým poradit.

Dbejte na dezinfekci používaných pomůcek – zejména těch, které přicházejí do styku i s jinými ovcemi (stříhačské nože, půjčené kleště na paznehty).

Zabezpečení pastviny

Kontrolujte, že je ohrazení natolik v pořádku, aby se vám do stáda nemohly dostat cizí ovce. Cizí zvíře je vždy velké zdravotní riziko a léčba některých chorob může být náročnější než založení nového stáda (infekční hniloba paznehtů, maedi visna). Blízkost cizích beranů v druhé polovině roku může vést k předčasnému rozběhnutí říje a následnému delšímu připouštění.

Důležité je chránit ovce před psy. Nedovolte nikomu plašit ovce volným pouštěním psů kolem pastvin a už vůbec ne vodit psy k ovcím. Psi jsou pro ovce nebezpeční a rádi si s nimi později přijdou hrát i bez pánova vědomí. Není také dobré, aby si ovce zvykaly na blízkost psů – vyjma cvičeného psa ovčáckého. Ani ten by ale neměl pracovat se stádem v době malých jehňat.

Nepřivvykejte ovce na lidi. Z neznalosti pak mohou kolemjdoucí ovcím velmi ublížit nevhodným příkrmováním. Chcete-li ovce někomu ukázat, chodte s návštěvou osobně, jako signál pro ovce, že je vše v pořádku. Jinak by si ovce měly od cizích lidí udržovat odstup a při přiblížení utíkat. To vám pomůže i v ochraně jehňat před zloději. K vám si ovce vybudují důvěru díky období zimního příkrmování a následného bahnění. Ale nečekejte ochotu k nějakému mazlení.

Hygiena na pastvině

Udržujte napajedla v čistotě. Ovce by do nich neměly kálet. Voda by měla být čistá, čerstvá, ideálně proudící. Je možné napojit napajedlo na vodovod přes záchodový plovákový ventil – když ovce upijí, voda se dopustí. Nádobu pak je ale dobré v teplejších obdobích každý den vyprázdnit, aby se voda úplně vyměnila a podle potřeby ji čistit.

Pokud musíte vodu navážet, dbejte, aby jí byl stále dostatek (aby zbývala) a měňte ji nejméně jednou za dva dny. Na stinném místě je možné použít i větší nádrž, ze které se voda napouští do napaječky. Pak je třeba stále sledovat kvalitu vody v nádrži. Prodloužit periodu navážení lze pomocí prostředků na úpravu pitné vody (savo do studní). Pokud vám ovce chodí pít na bahniska, snažte se jim v tom

zabránit (množení a přenos parazitů).

Lizy by měly být nabídnuty tak, aby je ovce nemohly znečistit (stříšky, držáky). Nemělo by na ně také přšet (zbytečné ztráty) a rozhodně je nedávejte do nepropustných nádob ve kterých zůstává stát voda.

Sledujte stav odpočívadel (stínků, remízů).

Pokud jsou již hodně zdupaná a špinavá, je výhodné je zahradit, mohou-li ovce pohodlně odpočívat jinde. Někdy je to nutné i kvůli loupání stromů (obvykle únor). I když mají ovce na výběr více míst, obvykle všechny lehají na jednom, a ke změně je musíte přimět. Na zimovišti může být řešením částečné zpevnění nejzatíženějšího místa. K hygieně (problémy s parazity) může přispět vyvápňení hodně „použitých“ odpočívadel po ukončení pastvy dolomitickým vápencem.

Na pastvině nenechávejte lůžka po obahnění! Lákají lišky a hmyz, mohou být zdrojem nemocí. Stejně tak co nejrychleji odstraňte veškeré úhyny, i například padlé srny. Dohleďte a případně odkliděte ztracená jehňata. Vykazuje-li některé zvíře příznaky nakažlivé choroby (vřídky, vyrážky, trhavé pohyby atp.), nebo je prostě podezřelé, oddělte je do izolace mimo kontakt se stádem a pozvěte veterináře.

Péče o pastviny

Zní to banálně, ale hlavním způsobem péče o pastvinu je pastva. Správně načasovaná a dostatečně dlouhá pastva zvyšuje hustotu porostu, zlepšuje druhovou skladbu a díky hnojení ovčím trusem zvyšuje výnosy hmoty. Dále je vhodné sekat či mulčovat plevely – nejlépe před odkvětem. Také sečení nedopasků může omezit šíření nevhodných druhů. Je-li tráva přerostlá, je vhodné před pasením, nebo i v průběhu, provést toppling (zmlazení) - posečení stébel 10-15 cm nad zemí s ponecháním na pokosu. Nebude-li v daném roce pastvina dostatečně využita k pasení (střídání po zimování atp.), je vhodné trávu z ní sklídit na seno.

Důležitým jarním zásahem je smykování pastvin. Provádí se lučním smykem, nikoliv ostrými bránami, které potrhají drn. Cílem je rozhrnutí krtin a výkalů, srovnání nerovností (prasata), odstranění plesnivého potahu po zimě a podpora provzdušnění. Zvláště v případě pozdní sněhové pokrývky může následné usmykávání velmi podpořit nástup jarního růstu. Jindy však může být zbytečné (časný růst trávy). Někteří hospodáři doporučují také válení. O něco tužší svrchní vrstva půdy neprospívá plevelům (většinou upřednostňují kyprý povrch). Lépe také drží vlhkost. K utužení však přispívá i sešlap pasenými zvířaty. Je dobré zařídit se podle skutečného stavu pastviny – je-li například výrazně nakypřená hlodavci, je válení vhodné. Podobně měla-li v minulém roce tendenci příliš vysychat. Pokud je však skladba porostu i stav povrchu půdy v pořádku, je válení zbytečnou operací.

Krajními možnostmi je dosívání a případně obnova (zorání a znovu zasetí). Jde o nákladné zásahy. Navíc tlačíme pastvinu někam, kam přirozeně nechce jít. Jde spíše o mimořádný zásah k nápravě předešlé chyby (nevhodně zvolená druhová skladba) než pravidelný způsob péče.

Odčervování

Problematika tlumení parazitů patří k věcem, o nichž je nejlépe radit se s veterinářem. Je jisté, že parazitů ovce zcela nezbavíte. Některých skupin je ale možné se vyvarovat (motolice, plicní červi),

u jiných je nutné sledovat rozvoj kvůli dopadům na jehňata (tasemnice, slézové hlístice). Při aplikaci odčervovadel (drenčů) dávku nepodceňujte, nešetřete. Nedostatečná dávka znamená vyhozené peníze a posílené parazity, o něco vyšší dávka ovce nepoškodí. Dávkujte podle nejtěžších zvířat, ovšem jinou dávkou dospělce a jinou jehňata (např. dávku na 45-50 kg vzrostlým jehňatům, tutéž dvakrát ovcím a třikrát beranům). Aplikovat je možné stříkačkou nebo speciálním aparátem – drenčerem. Buďte si jisti, že přípravek, který aplikujete, je účinný na parazity vašich ovcí (typicky na tasemnice nezabírá každý).

Někteří chovatelé mají nastavený stabilní harmonogram odčervování, který dodržují. Rozdíly jsou velké: od třeba 6 odčervování ročně po žádné odčervování. Osobně se přikláním k tomu, neřešit problém, pokud není. Na podzim a případně i na jaře nechávám dělat rozборы trusu (SVÚ Jihlava, cca 500 Kč) a zařídím se podle nich. Do vzorku trusu odebírám po „bobku“ alespoň z takového počtu „hromádek“, kolik odpovídá polovině zvířat. Snažím se vzít i jehněčí a nevynechávat problémové. Samotný průjemovitý charakter je negativní signál. S trochou praxe některé parazity z trusu odhalíte sami.

Jehňata odčervuji vždy jednou v době odstavu (kolem sta dnů), kdy končí mlezivová imunita a mění se strava. Stádo odčervuji obvykle před připouštěním a v případě potíží i na konci zimování.

V zahraničí některé chovy odčervují jednou jehňata a jednou nově zařazené jehnice a jinak stádo neodčervují – pokud nenastanou akutní potíže. Mají ovšem vícero pastvin na střídání a promyšlený systém rotace stád.

V našich podmínkách se typicky potkáme s následujícími vnitřními parazity:

Plicnivky (v plicích) – snadno se šíří, oslabují stádo, ale je možné je úplně eliminovat – projevují se kašláním většího množství zvířat.

Hlístice ve slézu (žaludku) – mohou způsobit ztráty jehňat při masivnějším výskytu, slabý výskyt je běžný a málo rizikový, trvale jich stádo zbavit je takřka vyloučené. Některé roznáší volně žijící zvěř. K jejich šíření přispívá vlhko, včetně vlhka v přerostlé trávě. Odhalí je rozборы, případně anemická (bílá) spojivka při odhrnutí očního víčka.

Hlístice ve střevech - při slabém výskytu neznamenaají problém, silná invaze může vést ke ztrátám hmotnosti. Odhalí je rozbor trusu.

Tasemnice (ve střevech) - mohou mít dopady na jehňata, a jejich vajíčka jsou značně odolná, proto není dobré si jich nevšímat. Trvalé eradikaci však obvykle brání roznášení srnčí zvěří. Dospělcům příliš nevadí. V trusu jsou patrné drobné bílé podlouhlé články, které obsahují vajíčka. Na jejich tlumení nejsou vhodná všechna odčervovadla.

Motolice – řada druhů se složitým vývojovým cyklem, stádo je jich možné v průběhu několika let zbavit. Silnější výskyt však vyžaduje speciální drenče (Fasinex). Běžná odčervovadla působí pouze na dospělce a jen při zvýšené dávce. Motolici jatelní je řešit nezbytné, jinak dochází ke ztrátám jehňat, ztrátám hmotnosti a oslabování zvířat. Mohou být zaznamenány v játrech, jistější je však rozbor trusu.

Clostridie – bakterie, které za určitých okolností mohou vyvolávat enterotoxémii a další infekce. Enterotoxémie je u nás běžnou příčinou náhlých úmrtí odrostlých jehňat, dospělé ovce neovlivňuje. Vzhledem k všudypřítomnosti clostridií se rozборы neproказuje. Stejně jako ostatní bakterie je nelze tlumit odčervovadly. Prevencí je vakcinace (viz níže).

Kokcidie – běžné bakterie, které mohou zejména u jehňat způsobovat vysilující průjmy, zatímco u ovcí se obvykle neprojevují. Odčervení na ně neúčinkuje! Jde o bakterie, které je potřeba v případě potíží tlumit antikokcidiky. Výhodnější je ale podporovat odolnost jehňat pomocí vitaminových a bylinných přípravků a dbát o hygienu. Zejména kvůli nim je dobré bahnit jinde než se zimovalo – pokud možno na odpočínuté pastvině.

Vakcinace

U romney není očkování příliš obvyklé. Očkování proti hnilobě paznehtů se neaplikuje vzhledem k jejich přirozené odolnosti. Většina chovatelů romney nevyužívá ani žádné jiné očkování. Moje stádo se ale nachází v oblasti, kde se opakují projevy enterotoxémie – málo nápadného onemocnění, které

může způsobovat chřadnutí jehňat, nečekané úhyny již téměř odrostlého odchovu, i masivní ztráty jehňat na silné průjmy. V případě akutního propuknutí nelze enterotoxémií léčit a může stát život i více než polovinu jehňat. Původcem je všude se vyskytující bakterie *Clostridium perfringens*. Správně provedené očkování chrání zvířata rok, pokud je očkování obnoveno u bahnic v období 2-8 týdnů před bahněním, jsou prostřednictvím mleziva chráněna i jehňata do cca 12 týdnů věku.⁵

V praxi očkuji všechny jehňata v době odstavu při vážení začátkem srpna (cca 100 dnů věku), přeočkovávám pouze chovná jehňata začátkem září (odstup 4-6 týdnů), kdy odděluji beránky od stáda a zároveň odebírám krev na testy chovných beránků. Základní stádo přeočkovávám na konci března při jarní kontrole paznehtů a stříží okolí vemen.

Stříhání vlny

Ovce romney mají dlouhou vlnu a jejich tělo je zarostlé na většině povrchu. To zlepšuje jejich teplotní odolnost, a také odolnost vůči vnějším parazitům. Ze zdravotních důvodů je nutné ovce celé ostříhat alespoň jednou ročně. Kromě toho je potřeba, aby ovce měly ostříhané okolí vemen před bahněním. Jinak si narozená jehňata nezřídka spletou chumáč vlny se strukem a během několika hodin se sáním vlny vysílí.

Ostříhání vlny kolem vemen (na břicho, bocích, ve slabinách a na vnitřních stehnech) zvládne chovatel i s běžnými nůžkami. Cílem je, aby struky byly při pohledu z boku odkryté a pro jehňata snadno přístupné. Pečlivější ostříhání (v širším okolí) je třeba u prvnicek – mají menší vemínka. Pokud nemáte žádné zkušenosti, začněte ve dvou. Posadte ovci na zadek, jeden si sedne za ovci, opře ji o sebe a hlavu jí strčí pod paži. Pokud nemá ovce pro nohy oporu, je obvykle klidná. Druhý pomocník pak ostříhá dlouhou vlnu kolem vemen.

Ostříhání kolem vemen by mělo být hotové s předstihem před porody. Romney snáší dobře manipulaci i ve vysokém stádiu březosti, ale doporučit lze nejméně týdenní předstih. Stříhat lze i delší dobu předem, nicméně pokud se brzy po ostříhání vyskytnou silné mrazy, může údajně zachladnutí vemen podpořit vznik zánětu.⁶

V některých chovech před bahněním stříhají celé ovce. Výhodou je menší počet stříží v roce a následně dobrý přehled o průběhu porodu. Nevýhodou je o něco obtížnější chytání během bahnění, je-li třeba ovci pomoci, a také v případě nepřízné počasí se jehňata nemohou schovat do matčiny vlny.

Hlavní stříž (ostříhání vlny z celého těla ovci včetně končetin) je dobré plánovat tak, aby již nehrozily silné mrazy, neprobíhalo bahnění a zároveň nebylo velké množství hmyzu. Mouchy mohou v červenci či srpnu z drobného střižného poranění vytvořit zdravotní problém. Proto se většinou celé rouno stříhá po bahnění (květen až červen), nebo na podzim (v září až říjnu, s odstupem před nástupem mrazů).

Většina našich chovů se stříhá asi tři až čtyři týdny po bahnění. Rizikem může být teplé počasí. Výhodou je přítomnost celého stáda pohromadě (včetně berana) a možnost zkontrolovat stav vemen. Nevýhodou je probíhající laktace, která zhoršuje kvalitu vlny a zároveň může dojít k dočasnému zhoršení kvality mléka či kondice vlivem ostříhání (minerální látky nutné na rychlou obnovu vlny). Přítomnost malých jehňat také zvyšuje zmatek a stres.

Při teplém počasí stříhejte pokud možno ve stínu a z rána. Manipulace s ovci ve vedru může

⁵ Dle informací k přípravku Covexin

⁶ Viz např. článek Zadoks R.: Understanding the causes of mastitis to protect your flock. Sheep Farmer, Decenber/January 2015/2016, str. 42. Zdůrazněn je zde i význam vyřazení ovci s chronickou mastitidou (je přenosná), nebo vliv trojčat na zvýšení jejího rizika.

vyvolat šok, který rychle vede ke kolapsu. Ovce začne v sedě „lapat po dechu“ a není-li postavena, nastává selhání životních funkcí. Toto riziko lze snížit ponecháním ovcí předcházející noc zavřených o hladu (např. v chytačce). Vyláčení lze doporučit i kvůli lepší manipulaci a omezení nepohody ovcí. Stříhat není možné ovce mokré.

Při stříhání v září až říjnu jsou jehňata již odstavená, takže stres se stříháním je nižší. Nevýhodou je,

že beran je od stáda stranou a neměl by s ovцами přijít do kontaktu. Na podzim může být problém načasování stříže na dny beze srážek, v tomto směru však ani červen neposkytuje záruku. Den je znatelně kratší a déle leží rosa. Nezbytný je také vhodný stav pastvin, aby vlna nebyla při stříhání znehodnocená velkým množstvím rostlinných nečistot (lopuchy, bodláky atd.). Podzimní stříž lze doporučit pokud zvířata mají před létem vlnu v dobrém stavu a nejsou problémy s vnějšími parazity. Vlna v létě poskytuje ovčím ochranu před spálením i vedrem.

Na hlavní stříž doporučuji si alespoň z počátku sjednat zkušeného stříhače, který vám poradí, a neporání vaše zvířata stříhacím strojkem. Stříhače je dobré domluvit si poměrně dlouho předem, konkrétní termín se pak vyladuje podle počasí. Ovce nesmí být promoklé – jak kvůli nim, tak i kvůli vlně a stříhačům (jen se obejměte s nacucanou perinou). Stříhači mají různý styl a potřebují k sobě pomocníky. Je třeba se předem domluvit na průběhu akce. Za nutnost považujte rovné stříhací místo 2x2 m s možností zavěšení strojku 2,5 m nad zemí (strom, štafle s ráhmem, „šibenice“) a zdrojem elektrické energie (přípojka nebo generátor).

Vlna se po ostříhání třídí – mezi odpadní vlnu patří zejména znečištěná vlna z končetin, zádě a břicha. Dále vlna zplstnatělá, zapařená (horečka), pokálená, obsahující rostlinné zbytky. Tyto kusy je potřeba od rouna oddělit.

Pokud je hlavní stříž časována po bahnění, doporučuje velká část chovatelů ostříhat na podzim před připouštěním zádě ovcí a břicho beranovi. Důvodem je předejití poranění penisu berana a usnadnění zapuštění. Pokud ovce nemají na zádi nalepené „kaštany“ a beran nemá plstnatou vlnu na břicho, není tento zásah u malého stáda nezbytný. Případně si tuto „malou stříž“ chovatel opět obstará sám běžnými nůžkami. Cílem je, aby vulva ovcí byla volně přístupná a beran neměl na břicho „zástěrku“ z vlastní vlny. Často se zároveň stříhají i hlavy, kvůli respektování elektrického ohradníku a předejití zimní vlnářské slepotě (námraza na vlně přes oči).

Souhrn načasování stříže:

Varianta A) Třikrát ročně: (1) kolem vemen před bahněním (březen), (2) všechnu vlnu po obahnění před létem (květen/červen) a (3) zádě (hlavy) před připouštěním (září/říjen).

Varianta B) Dvakrát ročně: hlavní stříž je spojena s některou z „malých“ (tzv. sezónních) stříží. Doporučuji její přesun spíše na podzim.

Varianta C) Jednou ročně: u malých chovů hlavní stříž před bahněním (pokud zvířata netrpí průjmy a podzimní stříž tak není třeba).

Údržba paznehtů

Romney má vesměs paznehty odolné, nepříliš přerůstavé. U stád na tvrdších pastvinách nemusí být vůbec nutné paznehty upravovat, pokud mají ovce dost pohybu a tedy příležitosti k obroušení. Na nově zatravněných či vlhkých pastvinách ale mohou ovce potřebovat úpravu paznehtů i dvakrát ročně. Nejjednodušší je spojit kontrolu paznehtů se stříháním na jaře a na podzim.

Paznehty by neměly být rozpraskané ani duté. Nesmí být příliš přerostlé. Mezi paznehty by noha neměla být poraněná či mokvající. Při výskytu uvedených známek je třeba zhodnotit, zda za nimi nestojí vážnější zdravotní problémy, nebo přetloustnutí ovce. Stříhat je třeba silnějšími kleštěmi a vyhnout se zastřížení do živého.

Romney jsou přirozeně odolné hnilobě paznehtů. Přenos z jiných ovcí ale vyloučen není.

O kulhání ovcí

Občasné kulhání je poměrně běžné. U větších stád téměř vždy některá z ovcí právě kulhá. Jak uvedeno i v předchozí kapitole, na vině většinou nejsou paznehty. Časté je lehké zhmoždění v důsledku podklouznutí či šokbrnutí v hraboši díře. Časté je i „nakopnutí“ korunky paznehtu o kámen, větev či kořen. Většinou kulhání samo bez následků během několika dnů vymizí. Pokud se tak nestane, došlo k zánětu kloubu nebo zahnisání poranění, pak je na místě veterinární ošetření.

Jeví-li konkrétní ovce opakovaně potíže při chůzi, nebo kulhá na více končetin, může jít o indikaci jiného, vážnějšího problému (před bahněním např. nadcházející ketózy, později zánětu vemene), nebo důsledek špatné kondice či přetloustnutí. Takovou ovci je lépe z chovu vyřadit.

O tloustnutí ovcí

Na závěr části o bačování se vrátím několika slovy zpět ke krmení. Romney je plemeno vyšlechtěné pro málo kvalitní pastvu. Proto má skvělou konverzi živin, velký bachor a velký apetit. V praxi nelze regulovat příjem krmiva ovcemi, důležité je proto řídit jeho kvalitu. Šťavnatá zelená pastvina je dobrá během laktace a sání jehňat. Budou-li však na takové pastvině ovce stále, budou tloustnout. Podobně pokud jim budete nadlepšovat jádrem, nebo v zimě krmit senáží. Přetloustnutí je u romney seriózní problém, neboť vede ke ztrátě mnoha ceněných vlastností plemene – zhoršuje se zabřezání, častěji se překocují (viz Co hlídat před porodem), komplikují se porody, roste počet výhřezů, zhoršují se mateřské vlastnosti, snižuje se mléčnost, ztěžuje se stříhání, ztrácí se chodivost, přicházejí problémy s paznehty a klouby, zvyšuje se spotřeba krmiva.

Prevence je důležitá. Máte-li kvalitní pastviny, nechávejte části před pastvou více zestárnout. Nuťte ovce po odstavu jehňat k pohybu – přesouvejte je mezi pastvinami. Sledujte kondici ovcí. Nepřikrmujte. A za sebe dodávám také – včas připouštějte. Všechny chovné jehničky připouštím v sedmi až osmi měsících, fakticky zabřezají vesměs v osmi měsících, nebo v devíti měsících při zimování. Zabřezne 90% jehnic. Asi třetina z nich mi sice protáhne dobu bahnění a jejich jehňata jsou jatečná, protože není jistý otec, ale nepřetloustnou. Naopak ty, které zůstanou jalové k tomu často spějí, a vždy zvažují, zda si je nechám.

Při brakaci i z výše uvedených důvodů vyřazují z chovu všechny ovce starší dvou let, které nezabřezly. A také ovce, které jeví známky přetloustnutí (snižená pohyblivost, tukové polštáře).

Chovatelská evidence

Velice doporučuji mít svůj seznam všech zvířat, kde si u každého zvířete poznamenáte zvláštní znaky, choroby, léčení, problémy, odchylky chování (polehávání, kašlání), přednosti, úspěšnost odchovu atd. Záznamy je nutné datovat, abyste dokázali rozlišit mezi údajem historickým a nedávným a mohli sledovat frekvenci problémů. Pomohou vám při léčení zvířat, hodnocení stavu stáda a možných rizik a při rozhodování o vyřazení z chovu. Vyřazování zvířat a doplňování nových je hlavním prostředkem třibení stáda.